

SISÄLTÖ

1. HELSINGIN TANSSIOPISTON TOIMINTA-AJATUS JA ARVOPERUSTA
2. TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMAN TAVOITE JA SUUNNITELMAN UUDISTAMISPROSESSI LUKUVUONNA 2022-23
3. TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN NYKYTILANNE HELSINGIN TANSSIOPISTOSSA
 - 3.1 Tasa-arvon nykytilanne – kohti sukupuolisensitiivistä toimintatapaa
 - 3.2 Yhdenvertaisuuden nykytilanne
4. TOIMENPITEITÄ TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMISEKSI

1. HELSINGIN TANSSIOPISTON TOIMINTA-AJATUS JA ARVOPERUSTA

Vuonna 1969 perustettu Helsingin tanssiopisto on kannatusyhdistyksen ylläpitämä, maamme laajin ja monipuolisin tanssioppilaitos. Se kuuluu Suomen vanhimpiin tanssin koulutusyksiköihin.

Helsingin tanssiopiston toiminta perustuu lakiin 633/1998 ja asetukseen 813/1998 taiteen perusopetuksesta. Opetussuunnitelmat pohjautuvat Opetushallituksen valtakunnalliseen direktiiviin opetussuunnitelman perusteista ja tarjolla on sekä laajan että yleisen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Opintojen laajuus ulottuu harrasteopinnoista aina ammattiin valmentavaan koulutukseen oppilaan omien valintojen mukaan. Vuonna 1974 opisto aloitti tanssista innostuneiden ja liikunnallisesti lahjakkaiden lasten ja nuorten erikoiskoulutuksen. Erikoiskoulutuksen opetus on luokkamutoista ja noudattaa tanssin perusopetuksen laajinta opetussuunnitelmaa antaen valmiudet ammatillisiin jatko-opintoihin.

Helsingin tanssiopisto on avoin kaikille taiteen ystäville ja tanssista elämyksiä, mielihyvää, taitoa ja fyysistä kuntoa haluaville. Opistossa opiskelee vuosittain yli 5 000 eri-ikäistä oppilasta, joiden ikäkirjo ulottuu yksivuotiaista taaperoista senioreihin saakka. Opetusohjelmassa on tällä hetkellä yli 30 lajia, alalajeineen yli 50 lajia ja opettajia noin kuusikymmentä. Aivan alkuvaiheista asti opisto on ollut toiminnassa myös läpi koko kesän. Toimipisteitä Helsingissä, Kauniaisissa ja Vantaalla opistolla on 30.

Toiminta-ajatuksena on järjestää tavoitteellista, korkeatasoista ja tasolta toiselle etenevää tanssin perusopetusta lapsille, nuorille, teineille ja aikuisille. Tavoitteena on mahdollistaa tanssin monipuolinen ja elinikäinen harrastaminen sekä edistää myönteisen tanssi- ja taidesuhteen kehittymistä. Helsingin tanssiopiston opetus pohjautuu taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa määriteltyyn arvoperustaan, jonka mukaan opetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Työskentelyssä huomioidaan oppilaan yksilölliset erityispiirteet ja tuetaan oppilaan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan. Yksilöä ja ryhmää ohjataan näkemään jokainen keho yhtä tärkeänä ja arvokkaana.

2. TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMAN TAVOITE JA SUUNNITELMAN UUDISTAMISPROSESSI LUKUVUONNA 2022-23

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suunnitelmallisesta edistämisestä sekä syrjinnän ennaltaehkäisystä ja poistamisesta on säädetty tasa-arvolaisissa 609/1986, yhdenvertaisuuslaissa 325/2014 ja liikuntalaisissa 390/2015.

Helsingin tanssiopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on edistää ja kehittää tasa-arvoista ja yhdenvertaista toimintaa oppilaita, oppilaiden huoltajia ja henkilökuntaa kohtaan. Suunnitelman ja sen säännöllisen päivittämisen ja uudistamisen avulla voidaan tunnistaa yhteiskunnallisia muutosilmiöitä, toiminnan vahvuuksia ja kehityshaasteita ja kehittää uusia tapoja vastata oppilaitoksen sidosryhmien tarpeisiin jatkuvana prosessina. Helsingin tanssiopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan tehdään pieniä päivityksiä vuosittain ja tarvittaessa perusteellisempia uudistuksia kolmen vuoden välein. Lukuvuoden 2022-23 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on voimassa vain yhden vuoden, sillä tavoitteena on tulevan lukuvuoden aikana uudistaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma perusteellisesti lukuvuosille 2023-26.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman perusteellinen uudistamisprosessi edellyttää työryhmän perustamista, kattavaa tilannekartoitusta (esim. henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille suunnattujen kyselyjen ja haastattelujen avulla), tilannekartoitukseen perustuvien konkreettisten toimenpiteiden päättämistä ja niiden aikataulutusta. Uudistamisprosessi on aikataulutettava opiston arjen pyörittämisen lomaan, joten uudistamisprosessiin kuluu koko lukuvuosi 2022-23.

Lukuvuoden 2022-23 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma toimii pohjana perusteelliselle uudistamistyölle. Kappale 3 ”Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilanne Helsingin tanssiopistossa” tarkastelee ainoastaan tilannekartoituksen lähtökohtia, eikä siinä ole huomioitu laajalti henkilökunnan, oppilaiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilanteesta. Kappale 4 ”Toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi” on kokoelma erilaisia konkreettisia toimenpiteitä, joita Helsingin tanssiopisto voisi tehdä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Se, mitä toimenpiteitä Helsingin tanssiopisto toteuttaa tulevina vuosina, riippuu lukuvuonna 2022-23 tehtävässä tilannekartoituksessa esiin nousevista seikoista ja jää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän päätettäväksi ja kirjattavaksi lukuvuosien 2023-26 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan.

3. TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN NYKYTILANNE HELSINGIN TANSSIOPISTOSSA

3.1 Tasa-arvon nykytilanne – kohti sukupuolisensitiivistä toimintatapaa

Tasa-arvolla on perinteisesti viitattu miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon ja ihmisten yhtäläiseen arvoon sukupuolesta riippumatta. Vuonna 1986 kirjoitettu tasa-arvolakikin 609/1986 on pidemmältä nimeltään ”laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta”, vasta vuoden 2014 lisäyksessä 6 c § käytetään termejä ”sukupuoli-identiteetti” ja ”sukupuolen ilmaisu”. 2000-luku onkin tuonut keskusteluun paljon uutta sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun liittyvää terminologiaa (mm. mies-/naisoletettu, cis-sukupuolinen, muunsukupuolinen, transsukupuolinen, gender fluid, queer), joka ei asiaan

vihkiytymättömälle helposti aukene. Nykyisin puhutaan sukupuolten moninaisuudesta, joka viittaa juuri näihin sukupuolen moninaiisiin ilmenemismuotoihin ja jokaisen yksilölliseen kokemukseen omasta sukupuolestaan.

Usein ajatellaan, että sukupuolten moninaisuus on parhaiten huomioitavissa sukupuolineutraalilla suhtautumisella. Sukupuolineutraali suhtautuminen saattaa kuitenkin johtaa siihen, että sukupuolten moninaisuuden kysymykset sivuutetaan täysin. Viime vuosina yleistynyt sukupuolisensitiivinen toimintatapa, joka merkitsee eri sukupuolten erityistarpeiden ja -haasteiden tunnistamista, jotta pystyttäisiin edistämään heidän osallisuuttaan. Sukupuolisensitiivisessä toimintatavassa lähtökohtana on ihmisten kuunteleminen ja heidän tarpeidensa ja toiveidensa huomioiminen. Sukupuolisensitiivisyyttä voidaan toteuttaa sekä jollekin sukupuolelle kohdennetulla toiminnalla että kaikille avoimella toiminnalla. Helsingin tanssiopiston toiminnassa sukupuolisensitiivisyys on jo pitkään näkynyt niin, että oppilaissa vähemmistöön kuuluville pojille ja miehille on tarjottu omia tanssiryhmiä. Myös lukuvuonna 2022-23 on tarjolla poikien tempputanssi- ja miesten nykytanssiryhmiä, mutta pojat ja miehet ovat tervetulleita myös kaikille muille tanssitunneille.

2020-luvun nuoret pohtivat omaa sukupuolisuuttaan ja seksuaalisuuttaan aivan erilaisella käsitteistöllä kuin aikaisemmat sukupolvet, ja opiston oppilaina on muitakin sukupuolia kuin itsensä naisiksi tai miehiksi kokevia. Seksuaalisuudeltaan, sukupuoli-identiteetiltään ja sukupuolen ilmaisultaan kaikenlaiset oppilaat ovat tervetulleita opistolle, mutta oppilaitoksella on vielä työtä tehtävänä muun muassa siinä, miten koko henkilökunta koulutetaan ymmärtämään sukupuolten moninaisuutta ja sukupuolisensitiivistä toimintatapaa. Viime lukuvuonna järjestettiin jo yksi näihin teemoihin liittyvä koulutus opettajille. Työnsarkaa on siinäkin, miten opiston tilat (erityisesti wc:t ja pukuhuoneet) saataisiin taipumaan muunsukupuolisten tai muiden sukupuolivähemmistöjen tarpeisiin. Tässä on esteenä se, että opetusta annetaan täysin omassa käytössä olevien tilojen lisäksi myös lukuisissa iltakohtaisesti vuokratuissa tiloissa, joihin opisto ei voi juurikaan vaikuttaa. Lisäksi omatkin tilat ovat rajalliset.

3.2. Yhdenvertaisuuden nykytilanne

Yhdenvertaisuuden periaatteesta sekä syrjinnän kiellosta on säädetty yhdenvertaisuuslaissa 1325/2014, ja yhdenvertaisuudella tarkoitetaan (oikeusministeriön ylläpitämän Yhdenvertaisuus.fi-sivuston mukaan) sitä, että ”kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.”

Helsingin tanssiopistolla jokainen – oppilaista henkilökuntaan – pyritään näkemään tasa-arvoisena, ainutlaatuisena ja arvokkaana yksilönä moninaisuutta kunnioittaen. Kaikenlaiset tanssioppilaat ikään, sukupuoleen, seksuaalisuuteen, kielelliseen ja kulttuuriseen taustaan, ihonväriin, fyysiseen olemukseen, kykyyn tai lahjakkuuteen, uskontoon tai muuhun vakaumukseen, mielipiteisiin ja taloudelliseen asemaan katsomatta ovat tervetulleita Helsingin tanssiopiston tanssitunneille.

Eri-ikäisten välinen yhdenvertaisuus

Helsingin tanssiopiston henkilökunnan ikähaitari on laaja, työntekijöitä on n. 20-vuotiaista yli 80-vuotiaisiin. Opiston oppilaiden ikäkirjo ulottuu yksivuotiaista taaperoista senioreihin saakka. Tanssin voi aloittaa missä iässä tahansa, ja tämä on huomioitu myös opiston julkaisuissa ja markkinointimateriaaleissa, joissa esiintyy kaikenikäisiä opiston oppilaita.

Kielellinen ja kulttuurinen sekä mielipiteisiin, uskuntoon, vakaumuksiin ja sukupuoleen liittyvä yhdenvertaisuus

Helsingin tanssiopistolla arvostetaan kulttuurien moninaisuutta, ja toiminnassa on mukana opettajia ja oppilaita erilaisista kielellisistä ja kulttuurisista taustoista.

Opetuskieli on pääsääntöisesti suomi, osa opettajista käyttää englantia, mutta koska tanssin opetus on pitkälti kehon liikkeisiin ja kehonkieleen perustuvaa, tunneille voi osallistua, vaikka ei osaisi suomea tai englantia sujuvasti. Oppilastoimiston kanssa voi asioida myös englanniksi ja muillakin kielillä – kunkin työntekijän kielitaidosta riippuen – ja Helsingin tanssiopiston verkkosivuilla on runsaasti tietoa myös englanniksi.

Opiston opettajakunnassa ja siivoushenkilökunnassa on henkilöitä, joiden kanssa asiointi tapahtuu englanniksi. Tärkeimmät henkilökunnan asiakirjat, kuten opettajan opas ja henkilökuntatiedotteet, käännetään myös englanniksi.

Helsingin tanssiopistolla ketään ei saa syrjiä kielelliseen ja kulttuuriseen taustaan, mielipiteisiin, uskuntoon vakaumuksiin tai sukupuoleen liittyvien seikkojen perusteella. Syrjintätapauksia varten on olemassa toimintamalli, ja kaikkiin syrjintätapauksiin puututaan. Toimintamallin päivittäminen ja selkeyttäminen on kuitenkin tarpeen ja lisäksi siitä olisi viestittävä paitsi henkilökunnalle myös oppilaille ja heidän huoltajilleen. Syrjintätapauksia ei kuitenkaan ole tanssiopiston pitkän historian aikana juurikaan ollut.

Terveyteen ja toimintakykyyn liittyvä yhdenvertaisuus

Vähäiset terveyden tai toimintakyvyn muutokset eivät ole este tunneille osallistumiselle ja myös erityistä tukea tarvitseva oppilas voi osallistua tanssitunneille, mikäli oppilas itse kokee pystyvänsä osallistumaan ongelmitta. Opettajat pyrkivät huomioimaan vähäiset terveyden ja toimintakyvyn muutokset tai erityisen tuen tarpeet opetustilanteissa mahdollisuuksien mukaan.

Tanssiopiston oppilastoimistossa ei juuri nyt työskentele liikuntavammaisia, mutta tarvittaessa toimisto on muokattavissa esimerkiksi ottamalla toinen, nyt varastona toimiva wc-tila käyttöön. Toimisto on asiakkaille esteetön lukuun ottamatta kahta porrasta ulko-oven edessä. Ulko-ovella on kuitenkin summeri, ja tarvittaessa toimiston henkilökunta menee saapujaa vastaan ovelle.

Kaikki opetustilat eivät ole esteettömiä, esimerkiksi osaan tiloista ei pääse hissillä. Esteettömyydessä olisi siis kehitettävää, mutta haasteena on se, että opetusta annetaan täysin omassa käytössä olevien tilojen lisäksi myös lukuisissa iltakohtaisesti vuokratuissa tiloissa.

Henkilökunnan terveyttä ja toimintakykyä seurataan aktiivisesti yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Työntekijän työkyvyn tukemiseksi on käytössä varhaisen välittämisen malli.

Alueellinen yhdenvertaisuus

Helsingin tanssiopisto kautta historiansa pitänyt äärimmäisen tärkeänä, että tanssitunnit ovat saavutettavissa myös niille perheille, joiden olisi hankalaa matkustaa viikoittain keskustassa sijaitseviin tiloihin. Toimipisteitä Helsingissä, Vantaalla ja Kauniaisissa on 34, joista osassa on käytössä useampia tiloja. Opistolla on 20 täysin omassa käytössä olevaa tanssistudiota ja lisäksi opetusta annetaan lukuisissa iltakohtaisesti vuokratuissa tiloissa. Haastavinta vuosien saatossa on ollut ja on edelleen tanssille soveltuvien toimitilojen löytäminen – ei niinkään se, ettei innokkaita oppilaita ja opettajia löytyisi.

Taloudellinen yhdenvertaisuus

Tanssiopisto tarjoaa erilaisia maksuvaihtoehtoja oppilaille. Tuntihintojen alennuksiin ovat oikeutettuja muun muassa perheenjäsenet. Erikoiskoulutuksen ja intensiiviryhmien oppilaat opiskelevat tukihinnalla ja vapaaoppilaaksi voi hakea taloudellisin perustein ja paikkoja myönnetään taloudellisten resurssien niin salliessa.

Laissa taiteen perusopetuksesta 633/1998 todetaan, että ”oppilailta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja”. Helsingin tanssiopiston maksut ovat niin alhaiset kuin mahdollista, mutta siitä huolimatta jokaisella lapsella ja nuorella ei ole mahdollisuutta harrastaa tanssia perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Tämä on huolestuttavaa paitsi yhdenvertaisten harrastamismahdollisuuksien näkökulmasta myös siksi, että taiteen laajat perusopinnot ovat usein polku alan ammatilliseen tai korkeasteen koulutukseen. Suuremman taloudellisen tuen tarjoaminen vähävaraisten perheen lapsien harrastukselle ei ole Helsingin tanssiopiston yksin ratkaistavissa, vaan isompi yhteiskunnallinen kysymys.

4. TOIMENPITEITÄ TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMISEKSI

Tässä kappaleessa on listattu kolmen pääotsakkeen alle erilaisia konkreettisia toimenpiteitä, joita Helsingin tanssiopisto voisi mahdollisesti tehdä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Lukuvuosien 2023-26 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan nousevat toimenpiteet voivat olla joko näitä tai aivan muita toimenpiteitä. Tämän listaus on kooste erilaisista toimenpiteistä ja listauksen tarkoituksena on toimia perehdytyksen ja inspiraation lähteenä opistoon kuluvana syksynä perustettavalle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusryhmälle.

Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvän osaamisen kehittäminen koko henkilökunnan keskuudessa

Kohdassa 3.1. käsiteltiin sukupuolten moninaisuutta, 2000-luvulla monipuolistunutta sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisuun liittyvää terminologiaa sekä sukupuolisensitiivistä toimintatapaa. Näiden asioiden ymmärtäminen kuuluu kenen tahansa erityisesti nuorten parissa työskentelevän ammattilaisen osaamispakkiin. Lisäksi olisi hyödyllistä hallita muun muassa yleiset periaatteet tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä antirasismista, joka on (oikeusministeriön Yhdenvertaisuus.fi-sivuston) mukaan ”aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan”. Yksi tärkeimmistä toimenpiteistä voisi siis olla koko henkilökunnan kouluttaminen näihin asioihin. Haasteena kouluttamisessa on se, että koulutukset eivät tavoita kaikkia. Yksi vaihtoehto voisi olla lyhyet infovideot aiheesta, joita voisi

katsoa vaikka bussissa työmatkalla ja jotka voisivat toimia myös perehdytysmateriaaleina aiheeseen uudelle henkilökunnalle.

Syrjinnästä vapaaksi alueeksi julistautuminen ja syrjintään liittyvien käytänteiden selkeyttäminen henkilökunnalle, oppilaille ja heidän vanhemmilleen

Henkilökunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosaamisen kehittäminen on tärkeää, mutta se ei ole vielä riittävä toimenpide tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi – tarvitaan myös toimintamalli/-malleja siitä, mitä syrjintä- ja häirintätapauksissa pitäisi tehdä. Helsingin tanssiopistolla on syrjintätapauksia varten jo olemassa toimintamalli, mutta sitä olisi lukuvuosien 2023-26 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-suunnitelmaan laadittaessa hyvä tarkastella uusin silmin, tarvittaessa myös päivittää ja selkeyttää.

Monet toimijat ovat laatineet myös turvallisemman tilan periaatteet, joita toiminnassa noudatetaan, ks. esim. Suomen YK-liitto <https://www.ykliitto.fi/turvallinen-tila> tai Allianssi <https://nuorisola.fi/palvelut/tyokaluja-nuorisolalle/turvallisemman-tilan-periaatteet-ja-vihapuheesta-vapaan-keskustelun-saannot/> Helsingin tanssiopiston leireillä ja joissakin nuorten luokissa on laadittu turvallisen tilan säännöt yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Koko opiston yhteiset säännöt olisivat kuitenkin tarpeen.

Sukupuolten moninaisuuden huomioiminen WC-tiloissa, pukuhuoneissa ja näytöksissä

Monissa julkisissa tiloissa, kuten esimerkiksi kirjastoissa, WC-tiloihin saattaa kohdistua paljon toiveita, jotka juontuvat sukupuolen moninaisuudesta. Toivotaan esimerkiksi, että tiloista tulisi löytyä kaikkien sukupuolten käyttöön tarkoitettu WC, ja sitten toisaalta jotkut naiset saattavat olla ehdottomasti sitä mieltä, etteivät he voi käyttää samaa WC-tilaa miesten kanssa. Tasapainoileminen tällaisten toiveiden välillä voi olla vaikeaa, varsinkin jos tilat ovat pienet ja vessojen määrä rajoitettu. Sama koskee myös pukuhuoneita: muunsukupuolinen tai sukupuolen korjausprosessia läpikäyvä transsukupuolinen voi ahdistua, jos tarjolla on vain naisille ja miehille tarkoitettuja pukuhuoneita. Ainakin tanssiopiston omien tilojen osalta olisi hyvä pohtia, miten tällaiset toiveet voitaisiin toteuttaa. Jos toiveita on tilojen rajallisuuden vuoksi mahdotonta toteuttaa, olisi luotava joustava toimintamalli turvalliselta tuntuvan pukeutumistilan tarjoamisessa niille, joita miesten ja naisten pukuhuoneet ahdistavat.

Sukupuolten moninaisuuteen liittyvä yhdenvertaisuuden lisääminen voi tarkoittaa myös oppilasnäytösten puvustus- ja maskeerausohjeiden uudistamista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että puvustusvaihtoehtoja tarjotaan enemmän kaikille oppilaille.